

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ: МУАММОЛАР ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Тўйқулов Аббосжон Али ўғли

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21784718>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 27-iyul 2026 yil
Ma'qullandi: 29-iyul 2026 yil
Nashr qilindi: 31-iyul 2026 yil

KEYWORDS

прокуратура,
рақамлаштириш, рақамли
трансформация, электрон
ҳукумат, ахборот
tizimlari, сунъий
интеллект, Big Data,
киберхавфсизлик, қонун
устуворлиги.

ABSTRACT

Янги Ўзбекистонда прокуратура органлари фаолиятини рақамлаштиришнинг ҳуқуқий, ташкилий ва технологик жиҳатлари таҳлил қилинган. Рақамли трансформация жараёнида эришилган ютуқлар, мавжуд муаммолар ҳамда уларни бартараф этишнинг устувор йўналишлари ёритилган. Шунингдек, сунъий интеллект, катта маълумотлар (Big Data), электрон ҳужжат айланиши, ахборот тизимлари интеграцияси ва киберхавфсизлик каби замонавий технологияларни прокуратура органлари фаолиятига жорий этишнинг аҳамияти илмий нуқтаи назардан асослаб берилган.

Бугунги глобаллашув ва рақамли иқтисодиёт шароитида давлат бошқарувини замонавий ахборот-коммуникация технологиялари асосида ташкил этиш барча мамлакатлар учун стратегик аҳамият касб этмоқда. Давлат бошқаруви самарадорлигини ошириш, инсон омилини қисқартириш, коррупциявий хавфларни камайтириш ҳамда аҳолига кўрсатиладиган давлат хизматлари сифатини яхшилаш рақамли трансформациянинг асосий мақсадларидан ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасида ҳам сўнгги йилларда давлат бошқарувини рақамлаштиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясида давлат бошқарувини тўлиқ рақамлаштириш, ахборот тизимларини ўзаро интеграция қилиш, давлат органлари фаолиятининг очиқлиги ва шаффофлигини таъминлаш устувор вазифалар сифатида белгиланган.

Мазкур жараён прокуратура органлари фаолиятига ҳам бевосита таъсир кўрсатмоқда. Зеро, прокуратура органлари қонун устуворлигини таъминлаш, жиноятчиликка қарши курашиш, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш ҳамда давлат манфаатларини муҳофаза қилишда муҳим давлат институти ҳисобланади. Шу сабабли мазкур соҳада рақамли технологияларни кенг жорий этиш ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти самарадорлигини оширишнинг муҳим омилидир.

Прокуратура органларини рақамлаштиришнинг аҳамияти. Рақамлаштириш прокуратура органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш имконини беради. Автоматлаштирилган жараёнлар ҳужжатлар билан ишлаш тезлигини

оширади, маълумотларни қайта ишлашда инсон омилини камайтиради ҳамда қарор қабул қилиш учун зарур маълумотларни қисқа вақт ичида тақдим этади.

Рақамли технологиялар ёрдамида прокуратура органлари турли давлат идоралари билан электрон маълумот алмашиш имкониятига эга бўлади. Бу эса фуқаролардан ортиқча ҳужжат талаб қилиш ҳолатларини қисқартиради ҳамда идоралараро ҳамкорликни янада самарали ташкил этиш имконини яратади.

Бундан ташқари, электрон архивлар ва рақамли ҳужжат айланиши орқали иш юритиш маданияти янги босқичга кўтарилади. Қоғоз ҳужжатларга бўлган эҳтиёж камаяди, хизмат харажатлари қисқаради ҳамда экологик жиҳатдан ҳам ижобий натижаларга эришилади.

Янги Ўзбекистонда рақамли прокуратурани ривожлантиришнинг асосий йўналишлари.

Ҳозирги вақтда прокуратура органларида бир қатор рақамли ечимлар босқичма-босқич жорий этилмоқда. Улар орасида:

- электрон ҳужжат айланиши тизими;
- мурожаатларни онлайн қабул қилиш ва назорат қилиш;
- ягона маълумотлар базаларини шакллантириш;
- давлат органлари ахборот тизимлари билан интеграция;
- автоматлаштирилган таҳлил ва мониторинг тизимлари;
- рақамли архивларни ташкил этиш;
- статистик ҳисоботларни автоматик шакллантириш;
- мобил хизматлар ва электрон кабинетлар.

Ушбу йўналишлар прокуратура органларининг тезкорлиги ва иш самарадорлигини сезиларли даражада оширишга хизмат қилмоқда.

Сунъий интеллектдан фойдаланиш истиқболлари замонавий технологиялар орасида сунъий интеллект прокуратура органлари фаолиятини янада самарали ташкил этиш учун катта имкониятларга эга.

Хусусан, сунъий интеллект:

- катта ҳажмдаги ҳужжатларни қисқа вақтда таҳлил қилиши;
- ўхшаш суд амалиётини автоматик аниқлаши;
- коррупциявий хавфларни баҳолаши;
- хавф даражаси юқори бўлган ҳолатларни прогноз қилиши;
- статистик таҳлилларни амалга ошириши;
- автоматик ҳисоботларни шакллантириши мумкин.

Бироқ сунъий интеллект инсон қабул қиладиган ҳуқуқий қарорларни тўлиқ алмаштира олмайди. У фақат прокурор фаолиятини қўллаб-қувватловчи интеллектуал восита сифатида хизмат қилиши лозим.

Хорижий тажриба

Ривожланган давлатлар тажрибаси прокуратура органларида рақамли технологияларнинг юқори самара бераётганини кўрсатмоқда.

Жумладан, Жанубий Корея, Сингапур, Эстония каби давлатларда жиноят ишларини электрон шаклда юритиш, электрон архивлар, давлат маълумотлар базалари

билан автоматик интеграция ҳамда рақамли идентификация тизимлари кенг қўлланилмоқда.

Ушбу мамлакатлар тажрибаси прокуратура органлари фаолиятида ортиқча бюрократик жараёнларни қисқартириш, қарор қабул қилиш тезлигини ошириш ва аҳоли учун қулай хизматларни ташкил этишда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Таклифлар

Прокуратура органларини рақамлаштириш самарадорлигини янада ошириш учун қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ:

- прокуратуранинг ягона рақамли платформасини шакллантириш;
- давлат ахборот тизимларининг тўлиқ интеграциясини таъминлаш;
- электрон жиноят ишларини юритиш тизимини босқичма-босқич жорий этиш;
- сунъий интеллект асосида таҳлилий марказларни ташкил қилиш;
- ходимларнинг рақамли компетенцияларини мунтазам ошириш;
- киберхавфсизлик стандартларини халқаро талаблар асосида такомиллаштириш;
- блокчейн технологияларидан айрим ҳуқуқий жараёнларда фойдаланиш имкониятларини ўрганиш;
- электрон рақамли имзо ва биометрик идентификация тизимларини кенгайтириш.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, Янги Ўзбекистонда прокуратура органларини рақамлаштириш ҳуқуқни муҳофаза қилиш тизимини модернизация қилишнинг муҳим йўналишларидан бири ҳисобланади. Рақамли технологияларни кенг жорий этиш прокурорлик назорати самарадорлигини ошириш, инсон ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилиш, давлат органлари ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш ҳамда коррупцияга қарши курашишнинг замонавий механизмларини шакллантиришга хизмат қилади.

Келгусида ахборот тизимларининг ўзаро интеграцияси, сунъий интеллект технологияларининг кенг қўлланилиши, катта маълумотларни таҳлил қилиш имкониятларининг кенгайиши ва киберхавфсизлик тизимларининг такомиллаштирилиши прокуратура органлари фаолиятини янада самарали ташкил этишга хизмат қилади. Бу эса Янги Ўзбекистонда қонун устуворлигини таъминлаш, инсон ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилиш ва адолатли ҳуқуқий давлат қуришга муносиб ҳисса қўшади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2023.
2. Ўзбекистон Республикасининг «Прокуратура тўғрисида»ги Қонуни.
3. Ўзбекистон Республикасининг «Электрон ҳукумат тўғрисида»ги Қонуни. – 2015.
4. Ўзбекистон Республикасининг «Шахсга доир маълумотлар тўғрисида»ги Қонуни. – 2019.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисидаги Фармони.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат бошқарувини рақамлаштиришга оид фармон ва қарорлари.

7. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг расмий ахборот материаллари ва статистик маълумотлари.
8. «Рақамли Ўзбекистон – 2030» стратегияси материаллари.
9. United Nations. E-Government Survey 2024. New York, 2024.
10. OECD. Digital Government Review. Paris, 2023.
11. World Bank. GovTech Maturity Index 2024.
12. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2024.
13. Gartner. Digital Government Trends 2024.
14. Давлатов Ш., Раҳмонов А. Прокурор назорати назарияси ва амалиёти. – Тошкент: Адолат, 2022.
15. Юлдашев Қ. Ахборот ҳуқуқи. – Тошкент: TDYU, 2023.

